

Ülle Madise
Õiguskantsleri Kantselei
info.okk@oiguskantsler.ee

Teie 19.02.2024

nr 16-4/240064/2401029

Meie 22.02.2024

nr 4-2/210-2

Seisukoht vanemaealiste inimeste arvutiõppe võimaluste kohta

Täname kirja eest, milles juhite tähelepanu vanemaealiste inimeste arvutiõppe võimalustele ja sellega seotud piirangutele ning vajakajäämistele.

Raamatukogutöötajatele paneb inimeste abistamise kohustuse [rahvaraamatukogu seadus](#) (RaRS). Selle seaduse kohaselt on rahvaraamatukogu eesmärk tagada elanikele vaba ja piiramatut juurdepääs informatsioonile, teadmistele, inimõpetele saavutustele ning kultuurile, toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist (RaRS § 2 lõige 1). Rahvaraamatukogu [töökorralduse juhend](#) kohustab raamatukogusid võimaldama inimestel kasutada arvutit ning abistama neid riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste veebilehtedele juurdepääsu saamisel (juhendi § 12 lõige 3). Elanikele, kes tervisliku seisundi tõttu ei ole võimelised raamatukogu külastama, korraldab rahvaraamatukogu nende soovil tasuta koduteeninduse ((RaRS § 15 lõige 6).

Vanemaealistele inimestele on arvutikoolitused ja tugi nutiseadmete kasutamisel raamatukogudes kohapeal aga ka koduteeninduse vahendusel jätkuvalt äärmiselt oluline ja vajalik. Lisaks seadmete kasutamise baasoskustele on üha aktuaalsem toetada ka digisisu kasutamise oskust, mis seotud meediapädevustega.

Kõiki lugejate sihtrühmi, sealhulgas vanemaid inimesi, juhendatakse arvuti- ja nutiseadmete kasutamisel raamatukogudes igapäevaselt, kuna see on raamatukogudes informatsiooni kättesaadavaks tegemise lahutamatu osa. Abi saab tavapäraste toimingute tegemiseks (ID-kaardi kasutamine, uudiste lugemine, e-postkasti koostamine, arvete tasumine) kui ka riigi ja kohaliku omavalitsuse teenuste leidmisel ning kasutamisel.

Eesti Rahvusraamatukogu (RaRa) raamatukogustatistika andmebaasi andmetel suureneb rahvaraamatukogudes läbiviidud individuaal- ja rühmakoolituste arv iga aastaga (Lisa 1 Rahvaraamatukogude individuaal- ja rühmakoolitused maakondades aastatel 2020-2022). 2023. aasta statistika on koostamisel, kuid RaRa andmetel on ka 2023. a koolituste arv kasvanud enamuses maakondades. Raamatukogu koolituste kasvutrend annab märku, et teenus on inimestele vajalik. Koolituste liikide ja sihtrühmade osas detailsemalt andmeid ei koguta.

Ka 2018. aastal läbi viidud [Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuringu](#) järeldustes toodi välja, et Eesti raamatukogude tugevaim külg oli vastajate jaoks sobiv ja kergesti ligipääsetav asukoht (70%) ning teenindust hindas heaks/kõrgeks 61% vastanutest. Samas kriitiliselt hinnati senist teavitustegevust, sest vaid 35% vastanutest oli sellega rahul ning tervelt pooled (49%) ei osanud antud küsimuses hinnangut anda. Selgus ka keskmisest suurem valmisolek raamatukogude teenuseid tulevikus kasutada. Vastanutele olid väga aktuaalsed heaolu ja tervise

teemad, samuti elukestev õpe ning täienduskoolitus. Valdkonnas joonistus vajakajäämisena välja e-teenuste kasutamine ja kasutatavus. Valdavalt ei olnud inimesed külastanud raamatukogude kodulehekülgi ja/või infosüsteeme, kuid neil on suhteliselt kõrge valmisolek pääseda veebist ligi raamatukogu digitaalsetele väljaannetele.

Rahvaraamatukogud on uuringule järgnenud aastastel täiendanud kodulehtedel olevat infot ja aktiivsemalt hakanud oma tegemiste infot levitama sotsiaalmeedia kanalites, et jõuda oma sihtrühmadeni kanalites, mida kasutatakse. Lisaks veebilehtedele ja sotsiaalmeediale on hakatud info levitamiseks kasutama üha enam ka linnaruumis nähtavaid teavitustahvleid ja trükitud plakateid.

502 rahvaraamatukogu kui kohaliku omavalitsuse (KOV) asutuste veebileht on sageli KOV veebilehe alamleht, millel on kindel struktuur, info esitamise ning halduse korraldus. Operatiivne raamatukogu ja koolituste info jõuab väiksemate rahvaraamatukogude kasutajani sageli ainult Facebook'i postituste vahendusel, mistõttu info ei pruugi jõuda raamatukogu mittekasutajateni. Suurematel rahvaraamatukogudel on kodulehete loomise ja haldamise võimekus ning koolituste infot levitatakse mitmes meediakanalis ja sotsiaalmeedias.

Eesti Rahvusraamatukogu kodulehe Osale rubriigis on [koolituste](#) alamleht, mille kaudu leiab tulevaste koolituste tutvustused nii kõigile soovijatele, sõltumata vanusest, kui ka raamatukogutöötajatele. Rahvusraamatukogult on võimalus tellida temaatilisi koolitusi kokkuleppel. Näiteks meediakirjaoskuse koolitusi raamatukogutöötajatele pakutakse kokkuleppel tellijaga temale sobivas asukohas.

2023. aastal käivitas Kultuuriministeerium iga-aastase toetusmeetme [Raamatukogude arendusprojektid](#), et kohaliku omavalitsuses rahvaraamatukogudes tagada avalike teenuste parem kvaliteet, kättesaadavus ja ligipääsetavus ning tõsta rahvaraamatukogu töötajate professionaalsust. Taotlusvooru eelarve on 500 000 eurot, millest 7% ehk 35 000 eurot on ette nähtud vajaduspõhisteks koolitusprojektideks.

Kultuuriministeeriumis koostatavas rahvaraamatukogu seaduse muutmise seaduse eelnõus nähakse rahvaraamatukogu põhieesmärkidest tulenevate põhiülesannete seas ette ka elukestva õppimise ja avastamise toetamine ning info- ja digipädevuste alane nõustamine ja juhendamine. Eesti Rahvusraamatukogule riiklike raamatukoguteeninduse koordineerimise arendusüksuse ülesannete lisandumisel korraldatakse ümber ja paraneb kogude komplekteerimise, statistika kogumise, raamatukogu infosüsteemi arendustöö, üleriigiliste ja sihtrühmapõhiste programmide ning täiendkoolituste koordineerimine ja koostöö.

Nõustume, et raamatukogud pakuvad vanematele inimestele arvutikoolitust ja tuge nutiseadmete kasutamisel ning samas nõustume ka sellega, et inimeste teavitamist raamatukogude poolt pakutavatest teenustest teavitamisel tuleb parandada.

Vanemaealiste inimeste arvutiõppe võimalustele ja sellega seotud piirangutele ning vajakajäämistele tähelepanu juhtimiseks korraldab Kultuuriministeeriumi raamatukogunõunik 01.03.2024.a veebikohtumise riiklikke raamatukoguteeninduse koordineerimise ülesandeid täitvate maakonnaraamatukogude direktoritega, et arutada rahvaraamatukogude vanemaealiste inimeste arvutiõppe korralduse võimalusi aga ka sellega seotud teavitustegevuse parandamise võimalikke lahendusi kohalikes omavalitsutes. Sama teema võetakse päevakorda ja arutusele ka kultuuriministrile nõuandvas Rahvaraamatukogude Nõukogus, et lõpptulemusena jõuda

teavitustegevustega vanemaealisteni ja saavutada tervikuna paremaid tulemusi raamatukoguteenustest teavitamisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Mihkel Kaevats
osakonnajuhataja

Ülle Talihärm 628 2244
ulle.taliharm@kul.ee

Rahvaraamatukogude individuaal- ja rühmakoolitused maakondades aastatel 2020-2022

	2020			2021			2022		
	Individuaal- koolituste arv	Rühma- koolituste arv	Koolitused kokku	Individuaal- koolituste arv	Rühma- koolituste arv	Koolitused kokku	Individuaal- koolituste arv	Rühma- koolituste arv	Koolitused kokku
Harjumaa	7 020	1 874	8 894	7 394	1 295	8 689	6 642	2 239	8 881
Hiiumaa	217	103	320	324	75	399	296	91	387
Ida-Virumaa	2 036	161	2 197	3 183	362	3 545	2 836	345	3 181
Jõgevamaa	248	66	314	273	51	324	344	65	409
Järvamaa	123	44	167	170	58	228	230	96	326
Läänemaa	66	130	196	156	132	288	152	238	390
Lääne-Virumaa	808	200	1 008	699	147	846	684	245	929
Põlvamaa	281	51	332	285	67	352	274	133	407
Pärnumaa	2 461	183	2 644	3 953	80	4 033	3 433	154	3 587
Raplamaa	567	136	703	569	129	698	609	196	805
Saaremaa	385	83	468	593	122	715	481	236	717
Tartumaa	1 445	342	1 787	2 723	371	3 094	3 042	635	3 677
Valgamaa	143	63	206	255	54	309	103	102	205
Viljandimaa	510	118	628	1 051	113	1 164	1 523	122	1 645
Võrumaa	706	70	776	1 764	95	1 859	1 101	113	1 214
KOKKU			20 640			26 543			26 760
Allikas: raamatukogustatistika andmebaas									
Eesti Rahvusraamatukogu									